

УНИВЕРЗИТЕТ "ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ" ВО ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

Praecepta iuris sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Praecepta iuris sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere

ОПШТ ДЕЛ

Praecepta iuris sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

Praecepta iuris

tribuere

МАРИЈА АМПОВСКА
ШТИП 2022

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ**

Марија Амповска

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО - ОПШТ ДЕЛ

ШТИП 2022

Автор:
Вонреден професор д-р Марија Амповска
Облигационо право – општ дел

Рецензенти:
проф. д-р Станка Стјепановиќ
доц. д-р Михајло Цветковиќ

Лектор:
Слаѓан Спасовски

Техничко уредување:
Марија Амповска

Издавач:
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

347.4/.5(075.8)

АМПОВСКА, Марија
Облигационо право [Електронски извор] : општ дел / Марија Амповска.
- Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Правен факултет, 2022

Начин на пристапување (URL): <https://e-lib.ugd.edu.mk/1097>. - Текст во ПДФ формат, 315 стр.
- Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 29.11.2022. - Фусноти кон текстот. -

Слика и биографски податоци:
стр. 314-315. - Библиографија: стр. 311-313

ISBN 978-608-244-931-9

а) Облигационо право -- Високошколски учебници

COBISS.MK-ID 58775045

ПРЕДГОВОР

Учебникот Облигационо право – општ дел е наменет за студентите на првиот циклус на правни студии како учебно помагало за предметот Облигационо право и согласно намената е усогласен со наставната програма што за овој предмет е предвидена на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Учебникот е поделен на три целини: Прв дел – Поим, извори и начела на облигационото право; Втор дел – Општо учење за облигационите односи; Трет дел – Видови облигациони односи. Материјата што вообичаено е содржана во предметната програма на Облигационо право – општо учење за облигациите, општо учење за договорите, посебни видови договори, облигациони односи што настануваат со причинување на штета и други облигациони односи и преостанати облигации, освен во предметот Облигационо право, се среќава и во предметите Договорно право и Отштетно право. Согласно важечката студиска програма, предметот Договорно право се изучува во првиот циклус студии, како задолжителен предмет во трета година. За таа сметка, а со цел да нема повторување на одредени наставни содржини, целта на Облигационото право како посебен предмет на изучување и целта на овој учебник е совладување на општото учење за облигациите, како и воведување во основите на договорното право. Од друга страна, во врска со предметот Отштетно право кој е дел од студиската програма во првиот циклус студии, модул Граѓанско право, имаме цел студентите да се здобијат со потребните знаење за основите на отштетното право како и со посебните видови на одговорности за штета. Но, ако се земе предвид дека предметот Облигационо право е задолжителен за сите студенти на првиот циклус на студии, а предметот Отштетно право е избран, сметавме дека беше потребно внесување на одредени институти и содржини од наставниот материјал за предметот Отштетно право и во овој учебник, за да не се направи осиромашување на студентите во поглед на знаењата од овој посебен дел на облигационото право. Општите знаењата што ќе ги стекнат студентите од облигационото право треба да претставуваат една база која ќе ја поставиме со овој наставен предмет, за натамошно надградување на студентите на полето на облигационото, договорното, трговското, правото на осигурување и отштетното право.

Облигационото право е дел од приватното право, поточно дел од областа граѓанско право, каде што егзистира заедно со општиот дел на граѓанското право, наследното и стварното право. Во однос на останатите правни дисциплини во граѓанското право, облигационото право ја претставува динамиката на имотно-правните односи во едно општество и често вљубениците посветени на облигационото право, него го споредуваат со воздухот што го дишеме, велејќи дека - како што не сме свесни за постојаното дишење на воздухот, ние постојано стапуваме во голем број облигациони односи без да сме свесни за тоа.

Исто така, би сакале да нагласиме дека создавањето на учебникот по Облигационо право беше многу олеснето поради постоењето на учебник по Облигационо право, како прв учебник на македонски јазик, создаден по осамостојувањето на Република С. Македонија – учебникот Облигационо право од проф. д-р Гале Галев и проф. д-р Јадранка Дабовиќ-Анастасовска, издаден за првпат во 2008 година. Учебникот е од особено значење, бидејќи како што наспомнуваат самите автори во него е инкорпорирано едно долгогодишно искуство на авторите во едукација, учество во создавање на закони од областа на приватното право, исклучителната посветеност на авторите за следење литература и практика од областа на граѓанското право и долгогодишно творење и создавање коментари, стручни и научни дела.

Во изработката на учебникот Облигационо право - општ дел, исто така консултиравме и бројна странска литература како и практика, претежно од областа на облигационото право, сè со цел, на студентите да им создадеме еден прифатлив, разбирлив и лесно совладлив материјал за изучување на предметот Облигационо право, без дополнително на ги оптоваруваме со теоретски знаења, но со мноштво примери кои ќе

им помогнат да ја сфатат суштината на општите институти, оставајќи простор за нивно надградување во областите што ги споменавме – во договорното и отштетното право, како и продлабочување на нивните знаења преку програмата предвидена за вториот циклус на студии.

На крај, за читателот на овој учебник сметаме дека е потребно едно мало појаснување за дизајнот на корицата. Имено, корицата е составена на текст, кој се повторува во позадина, испишан на целата корица, а кој гласи " Praecepta iuris sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere". Се работи за римска правна максима, чиј творец е римскиот правник Улпијан (лат. *Domitius Ulpianus*), и чија слика е содржана на самата корица. За оваа правна максима на Улпијан се смета дека ги отелотворува трите основни принципи на модерното облигационо право: чесно да се живее, на друг да не му се наштетува и на секој неговото да му се даде. И според авторот на овој учебник облигационото право во суштина се сведува токму на овие три правни принципи и со нив се изразува кратко и јасно целта на постоењето на облигационото право, како и неговата содржина. Во тоа ќе се уверат и читателите низ текстот на учебникот, преку запознавањето и проучувањето на општата теорија на облигационото право, како и петте посебни облигациони односи.

Авторот

СОДРЖИНА

ПРВ ДЕЛ	12
ПОИМ, ИЗВОРИ И НАЧЕЛА НА ОБЛИГАЦИОНОТО ПРАВО	12
ПРВА ГЛАВА.....	13
ПОИМ НА ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО	13
1.1. Општо за поим на облигационо право	13
Облигационото право како објективно право.....	14
Облигационото право како субјективно право	15
Облигационото право како правна наука	16
1.2. Односи во рамките на облигационото право	18
Посебно за односот помеѓу отштетно-правниот однос и стекнувањето без основ ...	21
Посебно за односот помеѓу отштетно-правниот однос и договорниот однос.....	25
1.3. Однос на облигационото право со другите гранки на правото	27
Однос на облигационото со стварното право	27
Однос на облигационото со семејното право	28
Однос на облигационото со наследното право	28
Однос на облигационото со трговското право	29
Однос на облигационото со казненото право	30
ВТОРА ГЛАВА	33
ИЗВОРИ НА ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО	33
2. Општо за изворите на облигационото право.....	33
2.1. Уставот на Република С. Македонија.....	33
2.2. Закон	35
2.2.1. Посебно за Законот за облигационите односи	36
2.3. Правила на општествената заедница (стандарди)	40
2.4. Општи услови	42
Посебно за општи услови кај договор за осигурување	43
2.5. Обичај	44
2.6. Моралот како извор на облигационото право.....	46
2.7. Судската практика и правната наука.....	47
2.8. Меѓународното право како извор на облигационото право	49
2.9. Ред на примена (првенство на изворите на облигационото право	53
ТРЕТА ГЛАВА.....	54
НАЧЕЛА НА ОБЛИГАЦИОНОТО ПРАВО	54
3. Воведни напомени за начела на облигационото право.....	54
3.1. Начелото на слободно уредување	55
3.2. Начелото на еднаквост и рамноправност	58

3.3. Начело на еквивалентност	59
Прекумерно оштетување	60
Лихварски договор	62
Раскинување на договор поради променети околности	64
3.4. Начело на забрана на злоупотреба на правото.....	65
3.5. Начело на совесност и чесност	69
3.6. Начелото на справедливост.....	71
Подрачје на примена на правичноста во рамки на граѓанско-правна одговорност	72
3.7. Начело на забрана на предизвикување штета	73
3.8. Посебни начела на отштетното право.....	76
ВТОР ДЕЛ.....	78
ОПШТО УЧЕЊЕ ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ.....	78
ПРВА ГЛАВА.....	79
Поим, карактеристики и видови на облигациони односи	79
1.1. Поим на облигациони односи	79
1.2. Карактеристики на облигационите односи.....	80
Облигациониот однос е правен однос	80
Облигациониот однос е однос помеѓу определени страни	81
Облигациониот однос има релативен карактер	82
Облигациониот однос за предмет има дејствие.....	83
Облигациониот однос има имотен карактер.....	83
1.3. Видови на облигациони односи.....	86
Видови облигациони односи со оглед на нивната правна заштита.....	86
Цивилни и натурални облигации.....	86
Видови облигациони односи со оглед на нивната правна уреденост	88
Именувани и неименувани облигации	88
Видови облигациони односи со оглед на правниот факт	90
Договори, облигации настанати со причинување на штета, стекнување без основа, работоводство без налог и еднострани изјави на волја	90
Видови облигациони односи со оглед на нивните страни.....	91
Прости и сложени облигации	91
Солидарни обврски.....	91
Двострани и повеќестрани облигации	95
Лични и нелични облигации.....	96
Видови облигациони односи со оглед на видот на дејствието	97
Активни и пасивни облигации (позитивни и негативни облигации).....	97
Деливи и неделиви облигации	99

Парични и непарични облигации.....	100
Алтернативни, факултативни и кумулативни облигации.....	105
Индивидуализирани и генерички облигации.....	107
Видови облигациони односи со оглед на содржината.....	108
Едностранообврзувачки облигации и двостранообврзувачки облигации.....	109
Едноставни и сложени облигации.....	109
Моментални, сукцесивни и трајни.....	109
1.4. Средства за обезбедување и зајакнување на побарувањата во облигационите односи.....	110
Договор за гаранција.....	110
Договорна казна.....	110
Договор за капар.....	111
ВТОРА ГЛАВА.....	112
НАСТАНУВАЊЕ НА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ.....	112
2.1. Способност на страните.....	112
2.2. Предмет на облигационите односи.....	115
2.3. Облигационо-правни факти.....	115
ТРЕТА ГЛАВА.....	118
Содржина, дејство и промени во облигационите односи.....	118
3.1. Содржина на облигационите односи.....	118
3.2. Дејството на облигационите односи.....	121
Посебно за одредени дејства на облигационите односи.....	122
Побивање на должничките правни дејствија.....	123
Поим на побивање на должничките правни дејствија.....	123
Општи услови за побивање на должнички правни дејствија.....	123
Посебни услови за побивање на должнички правни дејствија	127
Како се врши побивање на должнички правни дејствија.....	128
Право на задржување (ретенција).....	128
Цесија врз основа на налог на извршител.....	130
3.3. Промена во страните на облигациониот однос.....	131
Промена на страната на доверителот.....	131
Посебно за суброгацијата како промена на доверителот.....	133
Промена на страната на должникот.....	135
Промена во содржината на облигационите односи.....	136
ЧЕТВРТА ГЛАВА.....	139
Престанување на облигационите односи.....	139
4.1. Исполнување.....	139
Поим и субјекти на исполнување.....	139

Предмет на исполнување.....	139
Време на исполнување	141
Задоцнување на должникот (mora solvendi, mora debitoris).....	141
Задоцнување на доверителот (mora creditoris, mora accipiendi).....	143
Место на исполнување.....	144
4.2. Пребивање или компензација	145
Услови за пребивање	146
Видови пребивање	148
4.3. Отпуштање на долг или опростување на долг	149
4.4. Новација	151
Услови за новација	152
4.5. Соединување или конфузија	153
4.6. Невозможност за исполнување.....	154
4.7. Истек на време и отказ	154
4.8. Смрт на страните во облигациониот однос	156
4.9. Застареноста.....	158
Поим на застареност.....	158
Рокови на застареност.....	159
Течење на застареност, застој и прекин.....	161
ТРЕТ ДЕЛ	163
ВИДОВИ ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ	163
ПРВА ГЛАВА.....	164
Облигациони договори.....	164
1.1. Поим на договор и принцип на слобода на договарање.....	164
1.2. Општи услови за настанување на договорите	166
Деловна способност.....	166
Согласност на волјите	169
Предмет на договорот	173
Кауза	174
Форма на договорот	177
Услов и рок.....	181
1.3. Толкување на договорите	181
1.4. Дејство на договорите.....	182
Дејства на двостранообврзувачките договори.....	182
Одговорност за правните и за материјалните недостатоци на исполнувањето... 183	
Приговор за неисполнување на договорот (exceptio non adimpleti contractus)	191
Раскинување или измена на договор поради променети околности	192

Прекумерно оштетување (laesio enormis)	196
Невозможност за исполнување	199
Лихварски договор	202
1.5. Видови облигациони договори	204
1.6. Престанување на договорите	207
Апсолутна ништовност на договори	208
Поим на апсолутна ништовност	208
Истакнување на ништовност	210
Последици од ништовноста	210
Релативна ништовност или рушливост на договори	211
Мани на волјата	211
Ограничена деловна способност	212
Прекумерно оштетување	213
Истакнување на рушливост	213
Последици од поништување на рушлив договор	214
Раскинување на договори	214
1.7. Класификација на договорите	215
ВТОРА ГЛАВА	216
Облигациони односи настанати со причинување на штета	216
2.1. Основни поими поврзани со облигационите односи настанати со причинување на штета	216
Отштетно право	216
Граѓанско-правна одговорност за причинета штета	217
2.2. Страни на облигационите односи што настануваат со причинување на штета	221
2.2.1. Штетник	221
2.2.2. Оштетен	223
2.2.3. Општи услови за настанување на облигациони односи со причинување штета	224
Штета	225
Штетно дејствие	227
Исклучување на противправноста на штетното дејствие	228
Причинска врска	232
2.3. Посебни услови за настанување на облигациони односи со причинување на штета	237
2.4. Видови на одговорност за причинета штета	237
Субјективна одговорност	237
Објективна одговорност	244
Објективна одговорност според македонското позитивно право	249
Основ на објективната одговорност	250

Договорна одговорност	253
Теорија за единство и теорија за двојство на граѓанско-правната одговорност.....	257
Сличности и разлики помеѓу вондоговорната и договорната одговорност	257
Конкуренција на вондоговорната и договорната одговорност.....	262
Одговорност за друг	264
Одговорност на правно лице и на неговите органи за штета причинета на трето лице	265
2.5. Случаи на одговорност за причинета штета.....	267
2.6. Надомест на штета	273
Надоместување на материјална штета.....	274
Обем и висина на надомест на материјалната штета	276
Утврдување на висината на штетата.....	277
Намалување на висината на надоместот на материјалната штета	279
Надомест на материјална штета во случај на смрт, телесна повреда и оштетување на здравјето.....	282
Облици на материјална штета при телесна повреда и оштетување на здравје ..	283
Облици на материјална штета при смрт на оштетениот	285
Посебно за надомест на материјална штета во случај на повреда на честа и ширење на невестинити наводи.....	287
Надоместување на нематеријална штета	289
Нематеријално надоместување на нематеријална штета.....	289
Парично надоместување на нематеријална штета.....	290
ТРЕТА ГЛАВА.....	292
3. Останати облигациони односи	292
3.1. Стекнување без основа или неосновано збогатување	292
Стекнување без основа со дејствие на осиромашениот	294
Исплата на недолгуваното (condictio indebiti)	294
Исплата каде што основот не се остварил (condictio causa data, causa non secuta)	295
Исплата каде основот подоцна отпаднал (condictio ob causam finitam).....	296
Стекнување без основ со дејствие на збогатениот	297
Стекнување без основ со дејствие на трет или надворешен настан.....	299
3.2. Работоводство без налог.....	300
3.3. Еднострани изјави на волја	302
Јавно ветување награда	303
Издавање на хартии од вредност.....	306
Хартии од вредност во правната теорија	306
Хартии од вредност според нашиот ЗОО	307

Користена литература310